

KURALLAR-SINIRLAR- DİSİPLİN-ÖDÜL CEZA/2

Değerli veliler bu bültenimizde örnek vakalar üzerinden kurallar, sınırlar, disiplin, ödül ve ceza konularını bölüm bölüm ele alacağız. İkinci vakamız **ceza** üzerine.



VAKA 2- OKULDAN GELEN TELEFON

Buğra sekiz yaşında. İlkokul 2. sınıfa gidiyor. Anne ve babasının çok uzun zaman bekledikten sonra sahip oldukları bir çocuk. Buğra zaman zaman arkadaşları ve öğretmenleri ile sorun yaşıyor. Öfkesini kontrol etmekte güçlük çekiyor, küfür ve şiddete başvurduğu oluyor. O gün okulun rehber öğretmeni, annesini aradığında bu seferki olayın her zamankilerden biraz daha farklı olduğunu söylüyor. Buğra, onu oyuna almak istemeyen sınıf arkadaşlarından birinin kafasına oldukça büyük bir taş ile vuruyor, arkadaşının kafası yarıldığı için hastaneye gidilmesi ve dikiş atılması gerekiyor. Buğra'nın arkadaşına duyduğu öfke ise bitmiyor ve geri geldiğinde "Ona daha beterini yapacağım." diyor, özür dilemeyi asla kabul etmiyor. Rehber öğretmen Buğra'nın annesine hem yarın gerçekleşme olasılığı olan daha kötü bir olayın engellenmesi hem de Buğra'nın, bu davranışının olumsuz sonuçlarını görmesi için evde de uygun bir geri dönüş verilmesi ve söz birliği içinde olmayı öneriyor. Anne telefonu son derece üzgün ve mahcup bir şekilde kapatıyor. Buğra'nın babası arıyor, konuyu ona anlattığında baba da çok üzülüyor. Buğra eve geldiğinde onu çok sevdiği bir restorana götürerek bu konuyu konuşuyorlar ve bir daha yapmaması gerektiğini tembihliyorlar. Öpüşerek ve neşe içinde geceyi tamamlıyorlar. Ertesi gün okula gelen Buğra bir gün önce zarar verdiği arkadaşına yine zarar vermek üzereyken öğretmeni tarafından elleri tutularak engelleniyor. Bu sefer ani bir hareketle dönen Buğra öğretmenin gözünün üzerinde bir yumruk indiriyor. Gözlükleri gözünden fırlayıp parçalanan öğretmen bir öğrencisine ulaşamamanın verdiği üzüntüyle can acısını hissetmiyor bile. Dakikalar sonra telefonun diğer ucunda Buğra'nın annesi bir önceki günden de üzgün ve mahcup bir halde ağlıyor ve ne yapacağını bilemiyor.

BİR GERÇEK!

Çocuklarımıza yaptıkları davranışın olumsuz sonuçlarını yaşatmak konusunda onlara kıyamadığımız her durum, onların aynı olumsuz davranışı tekrarlamaları ile sonuçlanır.

Bu vaka, sekiz yaşındaki bir öğrencinin, sergilediği olumsuz davranışın sonuçlarını görmesi gerektiğine tipik bir örnektir. Bu yaştaki bir çocukla yaptığı olumsuz davranış hakkında tabii ki konuşulabilir, ancak yukarıdaki örnekteki gibi çocuğu alıp sevdiği bir yere yemeğe götürmek çocuğun zihninde daha çok bir ödül imajına yakındır.

Bu örnekte yapılan bir başka hata da davranış-ceza arasındaki zaman prensiplerinin uygulanmamış olmasıdır. Uygun olan, çocuğun olumsuz ve tekrarlanması istenmeyen davranışı ile ilgili alacağı yaptırımın olabilecek **en yakın zamanda** uygulanması gerekliliğidir.

Bu örnekten hareketle temel ceza uygulamaları ile ilgili temel prensipleri biraz daha açalım:

- Çocuklara davranışlarının yol açtığı sonuçlara katlanmaları gerektiğini gösterebilmek önemlidir.
- Çocuğun olumsuz davranışlarıyla baş etmek üzere bir cezalandırma sürecine girildiğinde, çocuğunuzla birlikte diğerlerinin ya da sizin bu cezadan etkilenmemeniz gerekir. **Yani verilecek olan ceza sadece çocuğu etkilemeli, ailenin diğer üyelerini etkilememelidir.**
- Sınırlama çocuklar için oldukça etkili bir cezadır. Sınırlama, belli bir süre boyunca, birkaç ayrıcalığı kaybetmek demektir. Sınırlanacak önceliğin ne olacağına sizin karar vermeniz gerekmektedir. Örneğin, televizyonun yasaklanması, yatma saatinin erkene alınması, arkadaşlarıyla görüşmenin sınırlanması gibi.
- Sınırlama için belirlenecek gün sayısı adil olmalı, çocuğu umutsuzluğa düşürecek kadar çok olmamalıdır.
- Olumlu davranışlar gösterdikçe sınırlamanın yapılacağı gün sayısının azaltılması da çocuğun olumlu davranışlar göstermesini etkileyecektir.

- Kolay uygulanabilir cezalar seçmek gereklidir. Uzun sürecek ve uygulaması anne baba için de yorucu olacak cezalardan uzak durulmalı yoksa tutarlı davranmayarak cezaları gevşettiğinizi gören çocuk olumsuz davranışına devam edecektir.
- Çocuk cezanın neden verildiğini mutlaka bilmelidir.
- Çocuğa verilen cezanın uygulanması sırasında öfkeli bir tavırdan uzak durmak gerekmektedir. Çocukla ceza ile ilgili tartışmak doğru değildir.
- Sevilen kişilerin verdikleri cezalar sevilmeyen kişilerin verdikleri cezalara göre daha iyi sonuç verir.
- Davranışa uygun cezalar vermek gereklidir. Çocuk cezanın adilliğine inanmalıdır.
- Çok sert cezalardansa daha ılımlı cezalar daha çok işe yarar.
- Çok sert cezalar verildiğinde çocuk öfke duyguları hissedeceğinden, odaklanması gereken şeye, yani olumsuz davranışının hak ettiği olumsuz sonuçları kavramaya odaklanamaz.
- Çocuk verilen cezanın adilliğine inanmıyorsa, içinde öfke duyguları yaşıyorsa mutlaka misilleme yapacak, daha fazla olumsuz davranışa yönelecektir.
- Cezanın öğretici özelliğinin olması gerekir.

Olumsuz bir davranışı sınırlandırmak ve kontrol altına almak için "cezalandırma" yöntemi kullanırken **ÖFKESİZ** olmak gerekir.

Daha önce cezalandırılmış bir davranışa daha sonra hoşgörü göstermemek oldukça önemlidir!

